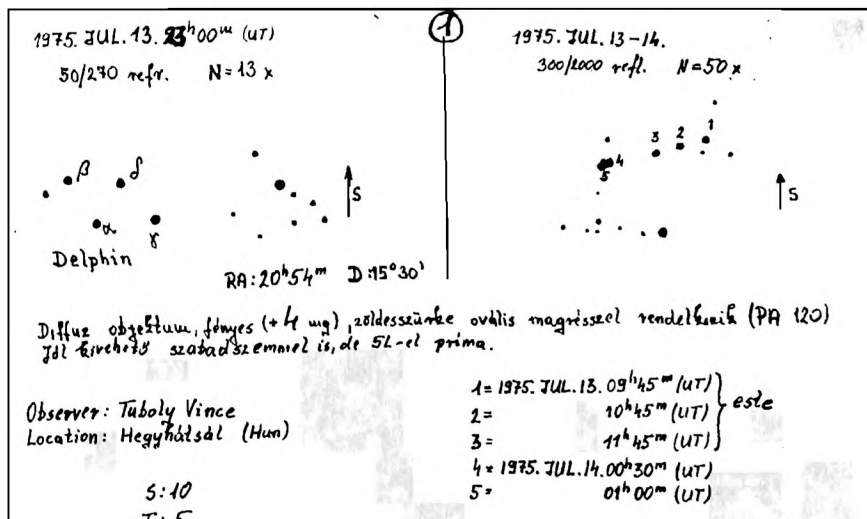

Volt egyszer egy MÜÉH...

Éppen 30 éve történt, amikor az évszázad üstökösének beharangozott Kohoutek (1973f) nevű kométát vártuk nagy izgalommal. Csalódást okozott, mert csak négy magnitúdóig fényesedett fel 1974 elején. Mégis nyomot hagyott emlékezetemben, mert ez volt az első üstökös, amit láttam, és egy 5° körüli csóva is észlelhető volt.

A következő évben, 1975. július 13-án este a Delfin csillagképben kerestem fel változócsillagokat a 300/2000-es Newton-távcsővel. A fényességbecsléseket követően kicsit kalandozni kezdtem a Delfin csillagai között, amikor a látómezőbe beúszott egy nagyméretű, +4 magnitúdó körüli, kör alakú, diffúz objektum. Mivel ekkor már gyakorlottabb amatőrcsillagász voltam, azonnal tudtam, hogy itt valami nincsen rendjén, mert a Delfin csillagkép ilyen fényes mély-ég objektumokban szegény.

A Kobayashi-Berger-Milon (1975h) üstökös magyarországi felfedezése

A megnövekedett vérnyomás és adrenalin-szint leküzdése után 21 óra 45 perckor elkészítettem az első pozíció bejelölést. Majd egy óra múlva a másodikat és így tovább még néhányat. Ekkor már teljesen biztos voltam abban, hogy a csillagok között elmozduló ködösség csak egy üstökös lehet. És nem tudunk róla!

Felfedeztem egy üstökös! Ez akkoriban (és talán még ma is) az amatőrcsillagászok álmai közé tartozik. Gyors értesítés (távirat és expressz levél) a MTA Csillagászati Kutató Intézete számára, illetve Szentmártoni Bélának, aki akkor az Albireo Klub vezérégyénisége volt.

A következő napokban is szorgalmasan észlelgettem, pozícióméréseket végeztem, hogy nyomon lehessen követni az üstökös mozgását. Néhány nap múlva azonban kiderült, hogy csak egyike vagyok a felfedezőknek, a földgömb keleti részén, ahol

korábban sötétedik, már megtalálták, így az első három felfedező alapján kapott elnevezést. Ez volt a Kobayashi–Berger–Milon (1975h) nevű üstökös.

Aztán jött a csoda! 1976 márciusában, a reggeli égbolton, fényes, sárga és vörös színekben pompázó, jókora csóvával rendelkező, a kivilágosodó égen is látható üstökös tűnt fel. A West-üstökös kápráztattot el bennünket. Ekkor jöttem rá, hogy az üstökösök megfigyelésének terén bizony sok hiányosság van. Nem nagyon tudjuk, hogy miket és hogyan kellene megfigyelnünk egy üstökössel kapcsolatban, hogyan próbáljuk meg lefényképezni őket, pláne, ha halványabbak. És belátható időn belül, tíz év múlva, 1985/86-ban visszatér a híres Halley-üstökös!

Elhatároztam, hogy össze kell fogni azokat a hazai amatőrcsillagászokat, akik kedvet éreznek az üstökösök megfigyeléséhez, és minél jobban ki kell képeznünk egymást ebben a témában, így tíz év múlva a lehetőségeinkhez képest felkészülten várhatjuk a Halley-üstököst. Tudni kell azonban, hogy az akkori és a mai műszerezettség, technikai és fotózási lehetőségek között akkora volt a különbség, mint egy mai és egy második világháborús gépkocsi között.

1976. október 1-jén megalakítottam a Magyarországi Üstököskutató- és Észlelő Hálózatot. A kapcsolattartásra „Comet Journal” címmel lapot indítottam, negyedévi, majd kéthavi megjelenéssel. A kiadvány végül „Üstökös” néven 1986-ra ötven számot ért meg és az 50. szám természetesen a Halley-különszám lett. 1976 végére már 23 tagunk volt és felmerült egy találkozó lehetősége a jobb együttműködés, a tapasztalatsere érdekében. Erre 1977. július 22–24. között Pápán került sor, a helyi csillagászati szakkör vezetője, Mocsán Mihály szervezésében. Ezen a baráti találkozón ismertettük elképzeléseinket, lehetőségeinket, átadtuk egymásnak ötleteinket és megvitattuk a jövő stratégiáját.

Üstököskutató és Megfigyelő Amatőrcsillagászok I. Országos Szemináriuma, Pápa, 1977. július 22–24.

Sok szó esett a fényképezési lehetőségekről is. Szisztematikus üstököskeresést is végeztek tagjaink, pl. a bükkszéki Bozó Árpád 10 órányi keresést végzett már 1976 végén. Az újság kiadása persze nem volt egyszerű, mert az akkori politikai helyzetben nem lehetett sokszorosítást végezni és azt terjeszteni. De azért csak elkészítettem és postáztam tagjaink részére a lapot.

Már az 1977. évi számoktól neves szerzőktől is jelentek meg cikkek, úgymint Dr. Szabados Lászlótól és Oláh Katalintól, a MTA Csillagászati Kutató Intézetének munkatársaitól. Az üstökösök szerkezetével, a maggal, a csóvával, az üstökospályákkal, anyagi összetételükkel, változásaikkal, észlelésükkel, fényképezésükkel kapcsolatosan írások jelentek meg. Egy-egy történelmi üstökös részletes feldolgozása, életútja, meteorrajokkal való kapcsolata szintén ismertetésre került.

Külföldi kapcsolatokat építettem ki, külföldi újságokat fizettem elő és beleástam magam az üstökösök szakirodalmába. Fontos feladat volt, hogy a hirtelen feltűnő, új üstökösökről mielőbb értesíthessem a hálózat tagjait, ezért felvettem a kapcsolatot John Bortléval az Egyesült Államokból és légipostán kaptam tőle az új üstökösökről szóló híradást, a „Comet Circulars” számait. Kievből érkezett a „Kometnij Cirkular”, és Japánból is kaptunk híreket.

Ezek alapján (sokszor egy hét késéssel) értesültünk új üstökösökről és ezt követően riasztottuk levélben tagjainkat, akik nagy lelkesedéssel álltak neki az észleléseknek. A kiértesítésekre a „Comet Rapid Bulletin” nevű körlevelünk szolgált. Megbeszéléseink alapján az Albireo Klub kiadásában, Ujvárosy Antal tollából megjelent az „Üstökösök megfigyelése” című kiadvány, melyet a klub és a hálózat tagjai is megkaptak.

Az üstökös vadászok és üstökös-megfigyelők számára fontos volt az égbolton található csillaghalmazok, galaxisok, ködösségek elhelyezkedésének pontos ismerete, mert a halvány üstökösök nagyon hasonlítanak hozzájuk és könnyen összetéveszthetőek velük. Ennek megelőzésére és a mély-ég objektumok észlelésének elősegítésére térképfüzeteket adtam ki „NGC objektumok keresőtérképei” címmel 1978-ban, 1979-ben és 1984-ben, továbbá összeállítottam és 1981-ben az Alcor Csillagászati Szakkör kiadásában meg is jelent a „Messier objektumok keresőtérképei” című térképfüzet.

Már 1977-ben jött egy üstökös, a Kohler (1977m) jelű, amely egészen 6^m,5-ig fényesedett és sok megfigyelés született róla. Több más üstökös is érkezett közben, pl. a Panther (1980u), az Austin (1982c), az Írás-Araki-Alcock (1983d) és a P/Giacobini-Zinner (1984e) üstökösök, amelyek szintén nagyon jó megfigyelési gyakorlatot biztosítottak számunkra. Ezeket a megfigyeléseket, fényképfelvételeket egyenként le is közzöltük.

Végre ideért a P/Halley (1982c) üstökös is és sok-sok észlelés született róla 1985/86-ban, annak ellenére, hogy a várakozásokkal ellentétben kissé halvány volt. 1976-ban kitűzött célunkat tulajdonképpen elértük, mert a Halley-üstökös visszatérésének idejére kialakult egy üstökösöket kedvelő, már tapasztalt, precíz megfigyeléseket és fotókat készítő észlelőgárda, hasznosan tevékenykedve továbbra is a magyar amatőrcsillagász társadalom számára.

TUBOLY VINCE